

Hendes stille, livstruende oprør er blevet en brik i et større politisk spil i Tyrkiet

Den kurdiske parlamentariker Leyla Güven er løsladt fra et tyrkisk fængsel, men fortsætter med at sultestrejke sammen med 280 andre fængslede kurdere. Hendes sag kan måske genoplive dialogen mellem den tyrkiske stat og kurderne, men strejkens fokus på PKK-lederen Öcalan forpurrer opmærksomheden

SULTAN COBAN
SKRIVER FRA TYRKIET

udland@k.dk

"Hun havde det rigtig dårligt i morges. Hendes blodtryk er lavt, derfor har hun været sløj hele formiddagen. Hendes mavekræmper er også blevet hyppigere plus kvalme og opkast, samtidig med at synet efterhånden er svækket," forklarer Leyla Güvens presseansvarlige over telefonen.

Den 54-årige Leyla Güven opholder sig i sin lejlighed i den kurdiske storby Diyarbakir i det sydøstlige Tyrkiet og modtager ikke besøg fra andre end nærmeste familie, da hendes immunforsvar er så svækket, at det ikke længere kan nedkæmpe bakterier og infektioner. Kristeligt Dagblad blev lovet et interview med Güven over Skype, men omstændighederne tillod det ikke.

Leyla Güven er parlamentsmedlem for Tyrkiets største pro-kurdiske parti, HDP, og blev i januar sidste år fængslet for at sprede "terrorpropaganda" efter at have kritiseret det tyrkiske militærs intervention i den kurdiske Afrin-provins i Syrien. Hun risikerer stadig en dom på over 30 års fængsel, men blev for to uger siden løsladt af en anke-domstol, da hendes helbred skranter alvorligt som følge af den sultestrejke, hun indledte i fængslet den 8. november sidste år. Siden da har hun kun indtaget væske, sukkervæske og B-vitaminer.

Hun kræver, at den livstidsdømte leder for det militante Kurdistans Arbejderparti PKK, Abdullah Öcalan, slipper for at sidde i isolation på fængselsøen Imrali. Siden har 280 primært kurdiske indsatte tilsluttet sig Güvens sultestrejke med samme krav. Öcalan blev i 1999 oprindeligt idømt dødsstraf for at have dannet en oprørsgruppe og er ifølge den tyrkiske forening for moderne jurister blevet nægtet advokatbistand siden 2011 og familiebesøg siden 2016.

"Min mor er blevet løsladt, men hun fortsætter sultestrejken. Jeg ser hendes krop smelte mere og mere for hver dag, der går. Sultestrejkerne i fængslerne er også i en kritisk fase. Lad os fortsætte med at hæve stemmen, uden at nogen kommer til skade." Sådan skriver Sabiha Temizkan på sin Facebook-væg om sin mor, der nu har sultestrejket i næsten 100 dage. Billeder af Leyla Güven florerer på sociale medier. Hun ser udsultet, svag og træt ud. Munden er beskyttet af et mundbind.

"En såkaldt parlamentariker, der sultestrejker for en terrorleder," sagde den tyrkiske indenrigsminister, Süleyman Soylu, sidste weekend om Güven på et borgmestermøde i en af de første officielle reaktioner på sultestrejken.

"Det er ærgerlig retorik, men vigtigt, at der endelig kommer en officiel reaktion. Det er altid med lidt hamren på bordet, at fredsprocesser sættes i gang," siger Cavit Güven over en Skype-forbindelse fra sit kontor i København.

Leyla Güvens storebror er psykolog og har boet i Danmark siden 1986, hvor han fik politisk asyl. Ligesom sin søster har han været aktiv i kurdiske politik. Ifølge Cavit Güven er søsterens sultestrejke endt i en uheldig retorik, fordi al fokus nu handler om PKK, som står på EU's og USA's terrorlister.

"Til at starte med var sultestrejken ikke forankret omkring Öcalan, men havde basale menneskerettighedsovertrædelser i øje-med, heriblandt min søsters egen uretfærdige fængsling, men tydeligvis ønsker nogle at tie Leylas formål ihjel," mener broderen.

Cavit Güven antyder, at PKK kan have en interesse i at lancere strejken som en Öcalan-kampagne, og at dette også tjener den tyrkiske regering, som ikke tøyer med at sætte lighedstegn mellem HDP og PKK.

"På den måde bliver det nemmere for den tyrkiske stat at ignorere strejken," siger han.

Sultestrejken fylder meget i de mindre venstreorienterede og kurdiske medier i Tyrkiet, men er bestemt ikke på dagsordenen hos de store regeringsvenlige medier. Det samme gælder den udenlandske presse. For strejken er direkte knyttet til én bestemt person, Abdullah Öcalan, som millioner af kurdere opfatter som en frihedshelt, men som i Tyrkiet og Europa sammen med sin militante bevægelse PKK er terrorstemplet.

"Interessen fra mediernes side er ikke-eksisterende, og det skyldes formodentlig det skift fra, at strejken først handlede om Tyrkiets Syrien-politik til nu at handle om Abdullah Öcalans isolation," siger Lars Aslan Rasmussen, folketingsmedlem for Socialdemokratiet.

Han har som den eneste danske politiker fulgt Leyla Güvens retssager i Diyarbakir. "Leyla Güven havde en god sag, men alt det, der kommer ud fra officielle kanaler, handler om Öcalan, og det er rigtig ærgerligt, for der er mange vestlige lande, der står af på det. Hele den personkult, der er omkring Öcalan, er så langt fra en vestlig tankegang, at det desværre bliver uforståeligt for os, at han som fængslet leder skal være den afgørende faktor i denne fastlåste konflikt," siger han.

Frem til 2015 var Abdullah Öcalan fra fængslet manden på den anden side af det

▲ Sidste søndag gik tusinder af det pro-kurdiske parti HDP's tilhængere på gaden i Istanbul, hvor de i en såkaldt freds- og retfærdighedsmarch støttede op om Leyla Güven (på skiltet) og andre sultestrejkende kurdere. – Foto: Yasin Akgül/AFP/Ritzau Scanpix.

Kurderne i Tyrkiet

Kurdistsans Arbejderparti (PKK)
Greb til våben mod den tyrkiske regering i 1984. Siden da er flere end 45.000 mennesker blevet dræbt i konflikten.

PKK's erklærede mål
FØR En uafhængig kurdiske stat
NU Mere selvstyre i de kurdiske områder i det sydøstlige Tyrkiet
PKK anses af Tyrkiet, USA og EU som en terrororganisation.

/ritzau grafik/ MW

Hun er en folkevalgt politiker, og hvis ikke engang hun har ytringsfrihed, så er det tyrkiske demokrati på afveje.

CAVIT GÜVEN,
STOREBROR TIL DEN
SULTESTREJKENDE
POLITIKER
LEYLA GÜVEN

forhandlingsbord, som den nuværende tyrkiske præsident, Recep Tayyip Erdogan, havde sat sig ved i en fredsproces med kurderne. Öcalan har før formået at stoppe bølger af sultestrejker i 2012 og igen i 2016. Botskeden var klar: Han var stadig den mobiliserende leder bag den kurdiske bevægelse i Tyrkiet, og uden ham kunne der ikke være tale om en fredsproces.

"Det bekræfter desværre også, at HDP har alt for tætte relationer til PKK. Det synes jeg, er ærgerligt for den kurdiske sag," siger Lars Aslan Rasmussen.

Cavit Güven mener også, at det er "uheldig", at sultestrejken er blevet lanceret som en Öcalan-kampagne, og at den internationale tavshed nok skyldes det store fokus på PKK-lederen.

"Leylas opråb er blevet fortrængt af partierne. Men det er også en dårlig undskyldning at tie hende ihjel på grund af det. Hun er en folkevalgt politiker, og hvis ikke engang hun har ytringsfrihed, så er det tyrkiske demokrati på afveje – det er dét, hun prøver at sige."

Leyla Güven er ikke den eneste, der venter på at få afgjort sin sag ved domstolene. Siden det mislykkede kupforsøg mod Erdogan i sommeren 2016 er kritiske journalister, akademikere og oppositionspolitikere blevet udsat for omfattende represalier. Ifølge CPJ, Komitéen for Beskyttelse af Journalister, har Tyrkiet fortsat verdensrekorden over fængslede journalister, da 68 journalister ved årsskiftet sad bag tremmer mod 42 i Kina på andenpladsen. Det er statistikker, som hverken præsident Erdogan eller hans loyalister accepterer.

"Tyrkiet har ikke dømt nogen for, hvad de har skrevet, eller for deres gøren som jour-

▲ Leyla Güven blev for to uger løsladt fra et tyrkisk fængsel, fordi hendes helbred er i fare som følge af en sultestrejke, som nu har stået på i 93 dage. Her tilses hun i sit hjem i Diyarbakir af datteren Sabiha Temizkan. – Foto: Ilyas Akengin.

nalister. Hvis journalister er i fængsel, er de dømt på baggrund af kriminalitet, der ikke er forbundet til deres profession," sagde en af Erdogans seniorrådgivere, Gülnur Aybet, i december sidste år i et opsigtsvækkende interview med BBC Hardtalk.

Det samme gælder akademikere. Ifølge menneskerettighedsorganisationen Human Rights Watch er flere end 5800 akademikere blevet fyret via regeringsdekret siden kupforsøget for angivelige forbindelser til terrororganisationer. Flere ngo'er, der holder øje med udviklingen, taler om en heksejagt, som har fået tusindvis af ressourcestærke tyrkere til at flygte ud af landet. Og mange af de fængslede akademikere venter stadig på at blive stillet for en dommer.

På den politiske front er oppositionen så godt som ikke-fungerende. I 2016 vedtog det tyrkiske parlament en lov, der ophævede 154 parlamentarikeres politiske immunitet. En handling, der især kom til at påvirke kurdiske politikere. Både de tidligere ledere for det pro-kurdiske HDP, Selahattin Demirtas og Figen Yüksekdag, sidder i fængsel lige som adskillige andre eksparlamentarikere som følge af fjernelsen af deres immunitet. Enkelte parlamentarikere fra det sekulære CHP har også været en tur i fængsel. Det tidligere CHP-parlamentsmedlem Eren Erdem påbegyndte en såkaldt retfærdighedsstrejke fra sin celle. Erdems argument var, at han holdes uretfærdigt indespærret, anklaget for forbindelser til kupmagere. Strejken er netop afsluttet efter en uge.

Tyrkiet slår også rekorder, når det kommer til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Ifølge mediet Euronews er Tyrkiet kun overgået af Rusland som landet med flest domme imod sig. Også Erdogan satte sin lid til Menneskerettighedsdomsto-

len, da han i slutningen af 1990'erne selv blev nægtet ytringsfrihed, men til domstolens beslutning om, at den kurdiske HDP-leder Demirtas bør løslades, har Erdogan svaret, at "Tyrkiet på ingen måde er bundet af domstolens beslutninger".

Sultestrejker som en protestmetode forbindes især med kurdiske og marxistiske fløje i Tyrkiet. Når Leyla Güven og de 280 andre sultestrejkende ikke får megen opmærksomhed, skyldes det ikke kun Abdullah Öcalan.

En anonym kilde fra en international menneskerettighedsorganisation i Tyrkiet siger til Kristeligt Dagblad, at man har besluttet sig for ikke at udtale sig om sagen, idet sultestrejken er påbegyndt frivilligt, og der ikke har været nogen former for tvang eller nægtelse af medicin fra fængselspersonalets side.

Tilbage i København har Cavit Güven købt sin flybillet til Diyarbakir. Han vil besøge sin søster.

"Jeg håber hele tiden på, at der sker et mirakel, og at Leyla stopper strejken, så jeg kan bevidne hendes tilbagevenden til livet," siger han.

Men han frygter, at den nationale og internationale tavshed kan blive søsterens død: "Jeg er bange for, at denne protest forbliver uøret, og at det bliver hendes død. Jeg kender Leylas stædighed, og jeg ved, at hun har taget denne beslutning fuldkommen rationelt. Hun stopper ikke. Hvis de parter, der har magt til at ændre situationen, er lige så stædige, så resulterer strejken i hendes død. Et ordsprog siger, at man ikke kan forberede sig på døden. Jeg er fuldstændig på bar bund."

Fredsprocessen mellem Tyrkiet og kurderne

I marts 2013 indgik det militante Kurdistans Arbejderparti, PKK, en våbenhvile med den tyrkiske regering.

Det var resultatet af de såkaldte Oslo-samtaler, hvor den tyrkiske efterretningstjeneste siden 2009 havde forhandlet med PKK.

I 2012 sagde daværende premierminister, Recep Tayyip Erdogan, for første gang på tv, at Tyrkiet officielt var i dialog med den fængslede PKK-leder Abdullah Öcalan som en del af demokratiseringsprocessen med kurderne.

Fredsprocessen forliste i juli 2015, da Tyrkiet lancerede luftangreb mod PKK-lejre i det nordlige Irak, og PKK dræbte to tyrkiske soldater.

Samtidig nægtede Erdogan at acceptere en 10-punktsplan for en afvæbningsproces af PKK, som det pro-kurdiske parti HDP havde underskrevet med daværende vice-premierminister Yalcin Akdogan.

Efter et fejlslagent militærkup i juli 2016 vedtog Erdogans AKP-regering sammen med det sekulære parti CHP en lov, der fjernede immuniteten fra politikere med en eller flere sager imod sig. Loven kom primært til at påvirke kurdiske politikere.

Efterfølgende blev 13 parlamentarikere fængslet, og flere mistede deres mandater. Flere sidder stadig i fængsel, heriblandt HDP's tidligere leder Selahattin Demirtas, der er idømt fire års og otte måneders fængsel for at sprede "terrorpropaganda".

Efter kupforsøget udnævnte regeringen administratører, der overtog driften af over 80 kommuner under folkevalgt HDP-styre. Hundrevis af aktive politikere og borgmestre blev også fængslet.

Sidste weekend satte præsident Erdogan lighedstegn mellem HDP, PKK og YPG i Syrien. Regeringen har længe beskyldt HDP for at være PKK's politiske fløj.

Kurdiske organisationer

HDP: Forkortelse for Folkets Demokratiske Parti. Et lovligt politisk parti med 65 sæder i det tyrkiske parlament efter at have fået næsten seks millioner af stemmerne ved valget i juni 2018. Grundlagt 2012 som en fortsættelse af de tidligere tvangslukkede partier Hadep, Dehap, DTP og BDP.

PKK: Kurdiske forkortelse for Kurdistans Arbejderparti. Grundlagt i 1978 af Abdullah Öcalan. Indledte i midten af 1980'erne en væbnet kamp for en uafhængig kurdiske stat, som har kostet over 45.000 livet. Er på terrorlisten i EU, Tyrkiet og USA.

YPG: Kurdiske forkortelse for Folkets Forsvarsenheder, PKK's syriske søskendeorganisation. Militens støttes økonomisk af Vesten, heriblandt Danmark. Kæmper mod Islamisk Stat i Syrien og har kontrol over dele af det nordlige Syrien.

Leyla Güven

► **Er født i 1964** i Yapali/Cihanbeyli, Konya. Mor til to og medformand for Den Demokratiske Samfundskongres DTK, der arbejder for en demokratisk løsning på det kurdiske spørgsmål.

► **Boede i en årække i Tyskland.** Gik aktivt ind i kurdiske politik i 1994 hos det daværende kurdiske parti Hadep i Konya.

► **Blev i 2009 valgt som borgmester** i den sydøstlige by Viransehir. Blev juleaften 2009 fængslet under den såkaldte KCK-operation, hvor tusindvis af kurdiske politikere og aktivister blev anholdt for PKK-relaterede aktiviteter, og hun kom først på fri fod igen i juli 2014.

► **Blev i 2015 valgt ind i parlamentet** for det pro-kurdiske Folkets Demokratiske Parti, HDP, og genvalgt i juni 2018.

► **Sad allerede da fængslet** siden januar 2018 for at have kritiseret det tyrkiske militærs intervention mod YPG-militens i Afrin i Syrien.

► **Påbegyndte en sultestrejke** den 8. november 2018 og blev løsladt den 25. januar, men fortsætter sultestrejken.